

Girişimci Üniversite ve Üçüncü Kuşak Üniversiteler

Münire ÇİFTÇİ¹

Özet: Üniversitelerin, öğrenci ve akademisyen hareketliliği, ülkeler arası sınır ötesi yatırımlar, rekabet gibi konuları kapsamına alan, küresel ortamı genişlerken; üniversitelerin bu ortamda ayakta kalma çabaları değişimi beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda pek çok üniversite bilinen eğitim, öğretim, araştırma temelli yapısından sıyrılarak girişimci ve değer yaratan bir yapıya girmiştir. Üçüncü kuşak üniversiteler olarak adlandırılan bu üniversiteler girişimci yapısı ile dikkat çekmektedir. Bu çalışmada öncelikle, üniversitelerin tarihsel süreci dikkate alınarak geliştirilen değişim evreleri ve üçüncü kuşak üniversite kavramı irdelenmektedir. Çalışmada ayrıca üçüncü kuşak üniversitelerin özellikleri ışığında gelişen girişimci üniversite açıklanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Değişim, Üniversiteler, Üçüncü Kuşak Üniversite, Girişimci

The Entrepreneur University And Third Generation Universities

Abstract : While the global atmosphere of universities, including mobility of staff and students, international cross-border investment, competition issues, has been widening, the need to survive for universities brought change with it. In this context, many universities got out of their old structures based only on education, teaching and research, and they have adopted an initiative and value creator role. These universities, named as third generation universities, attract attention with their entrepreneurship. In this study, the transformation stages of universities developed by considering historical process and the concept of third generation university have been addressed. The incident of entrepreneur university developed in the light of characteristics of third generation universities has also been explained.

Key Words: Change, Universities, The Third Generation University, Entrepreneur

GİRİŞ

Değişen ve hızla gelişen Dünya’da üniversitelerde payını almıştır. Üniversiteler değişen dünya ile birlikte büyük bir değişim süreci içerisine girmişlerdir. Tarihsel süreç içinde üniversiteler bilim odaklı birinci kuşak üniversitelerden eğitim ve araştırma odaklı ikinci kuşak üniversitelere, son dönemde de girişimci ve toplumla bütünleşen üçüncü kuşak (3K) üniversitelere doğru dönüşüm yaşamaktadır.

Bu dönüşümü başarılı bir şekilde gerçekleştirmek için üniversiteler endüstri ile işbirliği yapmak, toplumla iç içe olmak, en iyi akademisyen kadrosunu kurmak ve en iyi öğrencileri almak durumundadırlar. Bu ortamda öne çıkan üniversite, eğitim ve araştırmada dinamik olan ve bilgi pazarında etkin olan üniversitedir. Bilgi pazarında etkin olmak için üniversite bilginin pazarlanmasına önem vermek ve teknoloji tabanlı firmalar ve yeni kurulan firmalarla işbirliği içinde olmak durumundadır.

Bu özellikleri taşıyan üniversiteler üçüncü kuşak üniversite olarak adlandırılmaktadır. Bu üniversiteler, Avrupa ve Amerikan üniversitelerinin öncülüğünde, Napolyon döneminden sonra bilim temelli gelişen ikinci kuşak üniversite yapısı üzerinde şekillenmektedir.

Üçüncü kuşak üniversitesinin ilk belirtileri 19. yüzyıl üniversite modelini derinlerden sarsacak dinamiklerin oluşmasıyla ortaya çıktı. Bugünde katlanarak devam eden bu dinamiklerin başında gittikçe kalabalıklaşan üniversitelerde, Ar-Ge faaliyetlerinin ve araştırmanın giderek daha maliyetli hale gelmesiyle, projelerin kamu dışında fonlar bulmayı zorunlu kılması geliyor. Bu arayış üniversiteleri endüstriden gelecek kaynaklara yöneltirken, araştırma konularını da sanayi taleplerine göre şekillendiriyor.

ÜNİVERSİTELERİN DEĞİŞİM EVRELERİ

Üniversitelerde yaşanan değişimi Wissema (2009) bilim odaklı ortaçağ üniversitesi (Birinci Kuşak), eğitim ve araştırma odaklı Humboldt tipi üniversite (İkinci Kuşak) ve günümüzde üniversitelerin aldığı yeni şekli ifade eden girişimci ve toplumla bütünleşen (Üçüncü kuşak) üniversite olarak sınıflandırarak açıklamaktadır.

Ortaçağ Üniversitesi (Birinci Kuşak)

Ortaçağ, Yunan – Roma kültüründen sonra gelerek, Aydınlanma Çağı’na kadar uzanan yaklaşık bin yıllık bir dönemi kapsar. Ortaçağ Antikçağ ile Rönesans arasında bir geçiş dönemi olarak kabul edilir. Ortaçağ Batı Avrupa’ında entelektüel umutsuzluk, Karanlık Çağ’dan sonra birçok katedral ve manastır okulundaki yüksek öğretim kurumları olarak kabul edilen öğrenim merkezlerinin önem kazanmasına neden olmuştur. Bu okullar, az sayıda olmalarına rağmen 13. yüzyıla kadar tam anlamıyla gelişme gösterememiş ve bölgesel nitelik taşımaktan öteye gidememişlerdir. 13. yüzyıl öncesinde uzunca bir süre bugünkü anlamda üniversitelere benzer eğitim ve öğretim kurumları yoktu. Ortaçağ üniversitelerinden önce Avrupa’da kilise, katedral ve manastır okulları ve bir de özel hocaların belli bir gruba ders verdikleri merkezler vardı. Bu merkezlere *studium generale* adı verilmekteydi (Rukancı ve Anameriç).

¹ Arş.Gör.;Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Isparta, munire@iibf.sdu.edu.tr

Ortaçağ Latin toplumunun gelişimi kilise ve kentlerin bağımsız olarak örgütlenmelerini sağlamış, ilk üniversiteler de bu idari örgütlenme içerisinde kendilerine yer bulmuştur. Ortaçağ'da Avrupa'da ortaya çıkan üniversiteler, modern bilimi geliştirmeye yönelik alt yapıları, ders programları, kuralları, siyasi – hukuksal ayrıcalıkları ve sıra dışı faaliyetleri ile o dönemde kurulan diğer eğitim kurumlarından farklılık göstermektedirler. Ortaçağ Skolastik Dönemi'nde eğitim ve öğretimin sürdürüldüğü ve olarak 12. yüzyıla kadar bilgi üretiminin gerçekleştirildiği kurumlar katedral ve manastır okullarıyken, 12. yüzyılda bu okullar etkilerini kaybetmiş ve üstünlüklerini üniversitelere kaptırmışlardır. Bu yeni eğitim ve öğretim kurumları, hoca ve öğrencilerin seçimi, düzenli ders programları, tartışmalar, bilimsel çalışmalar ve kütüphaneleri ile katedral ve manastır okullarından ayrılmaktadırlar. Bunun yanı sıra, üniversitelerde bilginin kayıtlı olduğu ve bilginin yayılmasına aracılık eden kitaplar, Hıristiyanlığın ilk dönemlerinde olduğu gibi korunması gereken birer put değil, bilginin üretimi ve yayımı için birer araç haline gelmiştir. Ortaçağda üniversiteler hemen bir kerede kurulmamışlardır. Bunlar adım adım ortaya çıkmışlardır. Ortaçağlarda tamlık bütünlük anlamına gelen üniversite bir dizi ortak çalışma yapan dernekler için kullanılırdı. Bu yüzden bu kavram hocalar ve öğrenciler derneği belirtmek için kullanılmıştır (Rukancı ve Anameriç, Wissema,2009; Özkul, 2006:91).

Dünyanın en eski üniversitesi olarak bilinen Bologna üniversitesi 1158'te beratını almıştır. 1200 yılında Paris Üniversitesi kuruldu ve Oxford, Cambridge, Arrezo, Palencia, Padua, Napoli ve diğerleri arka arkaya kurulmaya başladı (Gürüz, 2001; Timur, 2000). 13.yy'ın sonunda yaklaşık yirmi üniversite vardı ve 14.yy'da aralarında Prag Üniversitesi'nin de bulunduğu yirmibeş tane daha kuruldu. 16. yy'da reform ve karşı reform hareketlerinin teşvikleriyle çok sayıda yeni üniversite kuruldu.

Ortaçağ'da kurulan bu ilk üniversiteler, gerek idari yapı gerekse eğitim sistemleri yönünden farklı özellikler göstermekteydi ve bu özellikleriyle Avrupa'da kendilerinden sonra kurulan üniversiteler için model oluşturmaktaydılar (Küyel,1970).

Humboldt tipi üniversite (İkinci Kuşak)

Rönesans, Reform ve karşı reform ve aydınlanma dönemlerinde üniversiteler meydan okumalarla karşılaştılar. Statükolarını sürdürmek için yeni bilim dallarını ve araştırma yöntemlerini kabul etmeyerek karşı koydular ve rekabetin ortaya çıkmasına neden oldular. Bu rekabet ortamında yeni üniversiteler kuruldu*.

Dünyada, Rönesans'tan itibaren üniversiteler üzerinde kilisenin etkisi azalırken, devletin etkisi artmaya başlamıştır. Bu dönemlerde kilisenin etkisinin azalması ile devlet ya da siyasi otorite üniversitede profesör ve öğrenci seçiminde etkili olmaya ve üniversiteler üzerinde denetimini artırmaya başlamıştır. Bu arada üniversitede nelerin okutulacağı sorusu da gündeme gelmiş ve tartışmalar daha çok öğretim programları üzerinde yoğunlaşmıştır.

Böylece, bilimsel bilgi üretimini ve ücretsiz ve evrensel eğitim ilkesini merkeze alan modern üniversite (İkinci Kuşak Üniversitesi), Fransız Devrimi'nin ve Napoleon Savaşlarının etkisiyle Almanya'da doğmuştur. Fransa'da ise bu gelişmeler Napoleon'un 1806'da çıkardığı Üniversite Kanunu ile üniversiteleri kapatıp yerine elit yükseköğretim kurumlarının kurulmasıyla gerçekleşmiştir (Timur, 2000: 65). Ancak Fransa'da kurulan bu üniversite tipinden daha çok Almanya'da kurulan üniversite tipi modern üniversitenin kaynağı olarak değerlendirilmektedir (Timur, 2000: 64-66). Humboldt modeli ile birlikte, araştırma alt yapısının oluşturulması için profesörlerin yönetiminde uzmanlaşmış kürsüler ya da enstitüler kurulmuştur. Bu üniversiteyi biçimlendiren iki olgudan biri üniversite dışında gerçekleşmeye başlayan bilim devrimi iken, öteki ulus devletlerin doğmuş olması ve ulusçuluğun gelişmesi olarak tanımlanmaktadır. Modelde, üniversitenin bilimsel ve örgütsel otonomiye sahip olması ve yalnızca finansal denetime tabi tutulması, kurullar eliyle yönetilmesi ve eşitler arasında birinci olarak görülen rektörün bir yıllığına üniversite profesörleri tarafından seçilmesi; profesörlere iş güvencesi veren "tenür" sistemlerinin geliştirilmesi; üniversitenin, fırsat eşitliği kapsamında toplumun tüm kesimlerine açık olması ve devlet tarafından finanse edilmesi öngörülmüştür. Üniversite yönetiminin kurumsal bir yapı kazanmasının kökenlerinin Humboldt'un fikirlerine dayandığı ve kurduğu üniversite sisteminde yer alan araştırma ve öğretimin birliği ilkesinin günümüz üniversitesini kalıcı bir şekilde etkilediği belirtilmektedir.

Üçüncü Kuşak Üniversitesi

1960'lı yıllarda üniversiteler hızlı bir şekilde gelişti ve Humboldt modeli çöktü. Bu gelişme ile üniversite gittikçe daha fazla devletin ve bürokrasinin müdahalesine maruz kaldı. Çok disiplinli ve disiplinler arası araştırma temel hale geldi. Fakülte düzenlemesi bir engel haline gelmiştir.1970'lerde özellikle ABD'de üniversiteler, Hewlett Packard, Dell, Intel, Sun Microsystems gibi temelleri teknolojiye dayanan yeni firmaların beşiği haline geldi. Üniversiteler, temel araştırma çalışmalarını dışarıya yaptırma isteği artan endüstri kuruluşları ile ortak araştırma projelerine başladı.

20. yüzyılın ilk yarısında Humboldt tipi üniversite sistemi tekrar ele alınarak üniversite anlayışının yeniden biçimlenmesine çalışılmıştır. Bu dönemde üniversite artık bilgiye değil aksiyona dönük hale gelmiştir. Bu dönemin örnek üniversitesi Amerika'da gelişmeye başlayan üçüncü kuşak üniversitelerdir. Bu üniversitelerde; Rektör, artık daha uzun süreli olarak seçilen/atanan, lider niteliği ön plana çıkan, toplam kalite anlayışında girişimci bir konumdadır. Multiversite başlangıçta öğrenci sayısının azlığı nedeniyle elitist bir tablo çizmişse de günümüzde artık kitle eğitimi yapılmaktadır. Bu dönüşüm dünyanın sanayi toplumundan bilgi toplumuna, Fordist üretimden esnek üretime geçiş ile yakından ilgili olup, üniversite yönetiminden üniversite yönetişimine geçiş olarak dünyanın ekonomik ve siyasal değişimleri ile benzer bir gelişim süreci izlemektedir. Devlet artık üniversite hizmetlerinin sağlayıcısı olmaktan çok düzenleyicisi olma işlevini üstlenmeye doğru bir eğilim sergilerken, bunun doğal sonucu olarak üniversiteler de mali sorunlarını

* Almanya'da Humboldt Üniversiteleri (bkz Wissema,2009)

gidermek için ihtiyaçlarını öğrencilerden ve girişimci üniversite olmanın gereği olarak üniversite-sanayi işbirliği çerçevesinde piyasaya yönelik bilim üretimi karşılığı piyasadaki karşılıma başlamıştır (Arap,2010:7)

Tablo: Üniversitelerin Değişim Evrelerinin Karşılaştırılması

	Birinci Kuşak	İkinci Kuşak	Üçüncü Kuşak
Hedef	Eğitim	Eğitim Araştırma	Eğitim, Araştırma, Bilginin Kullanımı
Rol	Hakikati savunmak	Doğayı Keşif	Değer Yaratma
Yöntem	Skolastik	Modern Bilim, Tek Bilim	Modern Bilim, Disiplinlerarası
Yaratılan	Profesyoneller	Profesyoneller, Bilim İnsanları	Profesyoneller, Bilim İnsanları, Girişimci
Yönelim	Evrensel	Ulusal	Küresel
Dil	Latince	Ulusal diller	İngilizce
Örgütlenme	Fakülteler, Okullar	Fakülteler	Üniversite Enstitüleri
Yönetim	Şansölye	Akademisyenler (Yarı Zamanlı)	Profesyonel

Kaynak: Bloomberg Businessweek Türkiye, 23-29 Mayıs 2010, 58.

ÜNİVERSİTELERİ DEĞİŞİME İTEN TEMEL FAKTÖRLER

Üniversiteler köklü bir değişime uğruyorlar. Wissema'ya göre üniversiteleri bu değişime birden çok kuvvet sevk etmektedir. Bunlar (Wissema,2009:XIII-XVI);

Finansman ihtiyacı, küresel alanda akademik araştırma yapmak isteyen üniversiteler bu araştırmaların maliyetleri devletlerin ayırdığı bütçenin üzerine çıkması başka finansman kaynaklarına yönelmektedir. Özellikle vakıf ve özel üniversitelerinin bütçelerinin kısıtlı olması bu arayışı kamçulamıştır.

Üniversiteler ve sanayi işbirliği, örgütler özellikle teknoloji temelli işletmeler kendi gelecekları için yaşamsal önem taşıyan temel araştırmaları dünyanın lider üniversiteleri ile işbirliğine yaparak bu üniversitelerde yapmaktadırlar. Bunun sonucu olarak bir zamanlar ayrı dünyalar olan üniversite ve endüstri bir araya gelmektedirler.

Küreselleşme, yurtdışında eğitim olanaklarının ve öğrencilerin artan hareketliliği nedeniyle üniversiteler en iyi öğrencileri almak için dünya ölçeğinde rekabet etmektedirler. Aynı biçimde, iddialı akademisyenlerin en iyi koşulları elde etmek için küresel pazarda iş aramaları nedeniyle önde gelen üniversiteler akademik kadrolarını küresel pazardan karşılamaktadırlar. İletişimde gelişen araçlar ve uluslar arası seyahat maliyetlerinin düşmesi teknoloji firmalarının özellikle temel araştırma çalışmaları için küresel pazarda çözüm aramalarına yol açmaktadır. Bu durum üniversiteler arasında üç alanda birden rekabete yol açmaktadır. En iyi öğrenci için, en iyi akademisyenler için ve en iyi araştırma sözleşmeleri için. Üç alanda birden rekabet en iyi üniversiteler ile diğerlerinin arasını gittikçe açmaktadır. Bu yarış kazanacak olan üniversiteler akademik kurumlar ile endüstriyel ve diğer araştırmayı bir araya getiren ve öğrenciler, akademisyenler ve firmaların göz ardı edemeyeceği uluslar arası 'know-how hub' çekirdeği olmayı başaracak üniversitelerdir.

Ulusal Hükümetlerin değişen bakış açıları, Devletler üniversitelerin; bilimsel araştırma yapan ve eğitim vermesinin yanında, var olan firmalar için olsun yeni firmalar için olsun yeni bilimsel ve teknolojik ticari etkinliklerin kuluçkaları olmalarını istemektedir. yani üniversitelerden bilgilerini ticarileştirmede etkin olmaları istenmekte ve kaynaklarını bu tür etkinlikleri desteklemek için kullanmaya yönlendirilmektedir. Bu yüzden üçüncü kuşak üniversiteler yarattıkları bilginin ticarileştirilmesi için sürekli çalışmakta, bilginin ticarileştirilmesini bilimsel araştırma ve eğitim ile aynı önemde görmektedirler. Know-how ticarileştirilmesi kendi teknolojilerini geliştiren öğrenciler ve akademisyenlerden oluşan teknolojiye yön verenlerin (techno-starters) etkin katılımını gerektirir.

Disiplinler arası ve çok disiplinli araştırmalar, İkinci kuşak üniversitede araştırma esas olarak tek disiplinlidir. Zamanımızca bilim adamlarının çoğunluğu belirli bilimsel alanlara odaklanmış disiplinler arası takımlar olarak çalışmaktadırlar. İleri düzeydeki dersler çoğu zaman bu tür araştırma takımları ile ilintilidir. Tek disiplin döneminde fakülteler mükemmel örgütlenme biçimi idi. Disiplinler arası takımlar için fakülteler birer engeldirler ve yeni örgütlenme biçimleri gerekmektedir. Bu, üniversite için know-how ticarileştirmesini ve üniversitenin gittikçe karmaşıklaşan yapısının etkinliğinin sağlayacak yeni yönetim biçimleri aranmasına kadar gitmektedir.

Öğrenci sayısındaki artışa gösterilen tepki, öğrenci sayısındaki yüksek artış, üniversiteleri bürokratlaştırmış ve etkin yönetim yöntemleri aramaya itmiştir. Öğrenci sayılarında patlama üniversite eğitiminin bilimsel bileşeninin zayıflatan kitle eğitimine yol açmıştır. Şimdi üniversiteler en iyi öğrencileri ve akademik kadroyu almak ve bilimsel eğitimi Rönesans ve Aydınlanma döneminin ideallerine yeniden yükseltmek için özel dersler denemektedir.

Hükümetlerin özgül araştırma kuruluşlarını bünyelerinde geliştirmesi, Devletlerin kendilerine ait olan ve kendilerine çalışan ve akademik ve endüstriyel araştırmaların arasında olan ve her ikisi ile bağlantısı olan araştırma kurumları oluşturmasıdır.

YENİ BİR ÜNİVERSİTE MODELİ: GİRİŞİMCİ ÜNİVERSİTE

Girişimcilik kavramının bilimsel olarak incelenmesi Joseph Schumpeter'in çalışmaları ile başlamıştır. Schumpeter'e göre, girişimci sadece yenilik faaliyeti yapıyorsa girişimci olma özelliğini taşıyabilmektedir. Daha sonra yapılan çalışmalar yenilikle birlikte yaratıcılık, değişim, risk almak, öncü olmak ve rekabetçi düşünme becerisinin de girişimci olmak için gerekli olduğunu göstermiştir. (Odabaşı, 2005:91).

Bugün girişimcilik konusu her disiplin tarafından derinlemesine çalışılmakta, ülkeler girişimcilik düşüncesini ve uygulamasını yaygınlaştırabilmek için büyük çabalar harcamaktadırlar. Bilgi toplumu ve küreselleşmenin etkisiyle yaşanan değişimin bir sonucu olan girişimcilik ülkelerin kalkınmışlık düzeyini belirleyen önemli etkenlerdendir.

Üniversiteler, yeniliğin besleyicisi, yaratıcı bilginin üretilmesi ve dağıtılması açısından her zaman olduğu gibi bilgi toplumunda da ön sırayı almaktadır. Hızla değişen iç ve dış çevre değişkenleri, üniversitelerin işlev ve stratejik düşüncelerini çok yoğun biçimde etkilemekte ve onları girişimci üniversite olmaya itmektedir (Odabaşı, 2005:92).

Girişimci üniversite, başta A.B.D.'de olmak üzere, son yıllarda Avrupa ülkelerindeki üniversitelerde de örnek alınarak uygulanmaya çalışılmaktadır. 1990'lı yıllar, bu ülkelerde oluşan girişimci bir üniversite sistemi ile karakterize edilebilir. Genel olarak odaklanma, üniversite ile endüstri arasında çalışan bağımsız kuruluşların yaratılmasından, üniversiteye yeni özellikler ve işlevler eklenmesine doğru kaymıştır. Günümüzde hemen her AB ülkesinde üniversite buluşlarının patent, lisans ve araştırma gelirleri ile korunması, üniversitelere oluşturulan şirketler ve ortaklıklar yoluyla yeni kaynakların yaratılması, ulusal-bölgesel kalkınmaya, zenginleşmeye katkılarının artırılması ve yaşam boyu eğitim gibi konular üzerinde uygulamalar ve yoğun tartışmalar sürmektedir.

Girişimci Üniversitelerin genel olarak amaçları (Schulte, 2004:188):

- Mezunlarını sadece iş arayan değil, iş yaratıcısına dönüştürebilmek,
- Girişimciliği disiplinler arası araştırma konusu haline getirebilmek,
- Araştırmaların sadece akademik yayınlara yönelik değil, aynı zamanda toplum ve ekonomideki yeniliklerin kaynağını ve yeni işletmeler için iş fikirleri geliştirmede başlangıç noktasını oluşturmasını sağlayabilmek.

Bu amaçlar çerçevesinde üniversiteler yapılandırılmaktadır. Bu yapılanma beraberinde üçüncü kuşak olarak adlandırılan üniversiteleri şekillendirmektedir.

Wissem (2009:38-56) üçüncü kuşak üniversitelerin özelliklerini şöyle sıralamaktadır:

- ikinci kuşak üniversitelerinde olduğu gibi üçüncü kuşak üniversitelerde de bilimsel araştırmalar temel esaslarındandır.
- Üçüncü kuşak üniversiteler disiplinlerarası uzlaşma ve yaratıcılığı itici bir güç olarak görmektedirler. Üniversite enstitüleri, özel ilgi alanlarına odaklanmış disiplinlerüstü bilgi birimleri olup, üniversitenin asıl yapısal unsurlarıdır. Üniversitelerin yapılarına bakıldığında pek çok üniversite fakültelerarası ekipler yada üniversite merkezleri ortaya çıkmaktadır.
- Üçüncü kuşak üniversiteler teknik bilgi bağlantısı vasıtasıyla endüstri, araştırma ve geliştirme kuruluşları, finansörler ve profesyonel hizmet sağlayıcılar ve diğer üniversiteler ile işbirliği yapan ağ üniversiteleridir.
- Üçüncü kuşak üniversiteler uluslararası rekabetçi bir piyasada çalışırlar. En iyi akademisyenleri ve öğrencileri almak ve endüstri ile araştırma sözleşmeleri yapmak için aktif bir biçimde rekabet ederler.
- Üçüncü kuşak üniversiteler çift yönlü üniversitelerdir. Çift kanallı üniversite fikri kademe kademe gelişen araştırmanın yanında çığır açıcı bilimsel çalışmanın bilimsel çalışmaların bulunduğu alanlara uygulanabilir.
- Üçüncü kuşak üniversiteler uzlaşma ve yaratıcılık kavramlarını benzer öneme sahip rasyonel bilimsel metodun itici gücü olarak kabul eder. Bilimsel sayılmayan sanatsal alanların önemini göstermektedir.
- Üçüncü kuşak üniversiteler çok kültürlü üniversitelerdir (kozmpolitandır); çok sayıda ve çeşitli personel ve öğrencinin bulunduğu uluslararası bir ortamda faaliyet göstermektedir ve ortak dil ulusal dil değil İngilizcedir.
- Üçüncü kuşak üniversiteler ürettikleri bilginin değerini topluma aktarmayı araştırma ve eğitim gibi geleneksel amaçların yanısıra üçüncü amaç olarak benimsemektedirler.
- Üçüncü kuşak üniversiteler devlet kontrolü altında büyüyüp gelişemez. Bu nedenle eğitim fonlarının bağımsız araçlar kanalıyla aktarılmasını uygun görmektedir. Bu üniversiteler devlet yasalarına daha az bağlı hale gelecektir.

Bu özellikleri taşıyan üçüncü kuşak üniversiteleri eğitim, öğretim, araştırma ve toplumsal sorumluluk esaslı amaçlarını genişleterek değer yaratan yeni bir kuruma dönüşmüştür. Yenilikçi, yaratıcı ve buldukları bölgelerin gelişmesine katkı sağlayan bir üniversite modeli oluşturmuşlardır.

Bu yeni üniversite modeli dış dünyanın taleplerine piyasanın isteklerine uyum sağlamak hedefiyle, öğretim, araştırma yapma ve topluma hizmet sunma işlevlerini yüklenen organizasyonlar topluluğu haline gelmiştir. Bu yeni oluşum girişimci üniversite olarak adlandırılmakta olup, araştırmanın ve eğitimin içeriği değişmiştir. Artık "bilim için bilim" değil, pratik sorunların çözümü için öğretim ve araştırma yapılmaktadır (Arap, 2010:6)

Bu modele uyan üniversiteler buldukları bölgelerin potansiyelini değerlendirerek araştırma ve geliştirme yoluyla hem bölgeye hemde üniversiteye katkı sağlamaktadırlar ayrıca kendi kaynaklarını oluşturma ve buldukları yerde yeni istihdam alanı oluşturmaktadırlar.

Oldukça maliyetli araştırmaları finanse etmeleri, endüstrilerin üniversitelerle yaptıkları anlaşmaların araştırmadan daha fazla geliştirme ağırlıklı olması, bundan dolayı kendi kaynakları veya devlet kaynaklarına ihtiyaç duymaları uzun vadeli temel bilimlerin gelişmesi ne katkısının azalması, endüstride para getirmeyen alanların kaynak eksikliği çekmesi gibi riskleri de taşımaktadır.

Bölgesel ekonomilere güç veren ve gelişimini sağlayan temel dinamiklerden birisi olarak kabul edilen girişimcilik, olgusunun temelleri, Schumpeter'in girişimcilik teorisine kadar uzanır. Bir üniversite girişimci olmak istiyorsa, kendi yapısına girişimci niteliklerini entegre etmelidir. Girişimci fonksiyonları, türleri ve öğrenme düzeyleri arasındaki bu ayrımlar, bir girişimci üniversitenin yapısal oluşumu için önemlidir (Çelik,2007:223). Ayrıca bir üniversitenin girişimci olduğunu söylemek üniversitenin sorumluluk üstlenmesi, girişimde bulunması ve risk alması anlamına gelmektedir (Barnett, 2008:99).

Bütün bu unsurlar dikkate alındığında üçüncü kuşak üniversitelerin girişimci üniversite amacına uygun koşullar sağladığı görülmektedir.

SONUÇ

Ortaçağ veya birinci kuşak üniversiteler kritik meslekler oluşturmak amacıyla tamamen bilim odaklı üniversitelerdir. Humboldt veya ikinci kuşak üniversiteler belli mesleklere insan yetiştirmeye devam ederken araştırma bilim insanı yetiştirmeyi de dikkate almışlardır. Üçüncü kuşak üniversiteler ise girişimci üniversite amaçlarına uygun ortamın oluşmasını sağlamaktadır.

Üçüncü kuşak üniversitelerin sadece eğitim niteliği girişimcilik temelli değildir. Ayrıca akademik kadronun seçiminden üniversitenin yaptığı araştırma geliştirme faaliyetleri de girişimcilik özellikleri dikkate alınarak değerlendirilmektedir.

Bütün olarak ele alındığında üçüncü kuşak üniversitelerin kendi kaynağını yaratması ve bunu bulunduğu piyasa koşullarını dikkate alarak (Rekabet, diğer üniversiteler, farklılaşma vb) gerçekleştirmesi değişim paralelinde gelişen bu üniversitelerin girişimci bir yapıda olduklarının göstergesidir.

Dünyanın hemen her yerinde üniversiteler bu girişimci yapıya uymaya yönelik çalışmalar yapmaktadır. Türkiye'de de pek çok üniversitede bu değişimin içerisinde yer almaktadır. Kısa ve orta vadede endüstrinin rekabetçiliğine ve yenilikçiliğine ivme kazandırma, iş dünyasının değişen ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilen öğrenciler yetiştirme gibi artıları üçüncü kuşak yaklaşımının Türkiye'de devlet üniversitelerine yansımaları kısa dönemde mümkün gibi görünmüyor. Zira devlet üniversitelerinin üzerinde öğrenci çekme ve kaynak yaratma gibi kısıtlar bulunmamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de kapsamlı bir dönüşüm yaşanmamaktadır. Fakat yükseköğretimde gelinen nokta karşılaşılan sorunlar bu dönüşümün yaşanacağı işaretlerini vermektedir.

KAYNAKLAR

- AKKAN, Can. (2010) "Üniversiteler İkinci Kez Kabuk Değiştiriyor" Bloomberg Businessweek Türkiye, 23-29 Mayıs;58-59.
- ARAP, Sultan Kavili. (2010) "Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye'de Yeni Üniversiteler ve Kuruluş Gerekseleri", **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, 65-1,1-29.
- BARNETT, Ronald. (2008) **Her türlü Aklın Ötesinde Üniversitelerde İdeoloji ile Yaşamak**. Çev: İlhan Tekeli, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- CLARK, Burton R. (1998) "The Entrepreneurial University: Demand and Response", **Tertiary Education and Management**, Vol 4, No.1, 5-16.
- ÇETİN, Murat. (2007) "Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler", **Ege Akademik Bakış / Ege Academic Review**, 7(1),217-238.
- GÜRÜZ, Kemal.(2001)**Dünyada ve Türkiye'de Yükseköğretim** (Tarihçe ve Bugünkü Sevk ve İdare Sistemleri), ÖSYM Yayınları, Ankara, 2001.
- KARA, Merve (2010) "Girişimci Fabrikası Üniversite" Bloomberg Businessweek Türkiye, 16-22 Mayıs;58-63.
- KÜYEL, Mubahat Türker. (1970) "Orta Çağ Felsefe Tarihi ve S.İ.E.P.M." **Araştırma Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Felsefe Bölümü Dergisi**. Cilt: 8:187-280.
- LAZZERONİ Michela and Andrea PICCALUGA. (2003) "Towards the Entrepreneurial University", **Local Economy**, VOL. 18, NO. 1, 38-48.
- ODABAŞI, Yavuz (2006), "Değişimin ve Dönüşümün Aracı Olarak Girişimci Üniversite", **Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi**, Cilt 1, Sayı 1, s. 87-104
- ÖZKUL, Osman. (2006) "J.Ortega y Gasset'e Göre Üniversite, Bilim ve Kültür" **Akademik İncelemeler**. Sayı:1 Cilt:1;87-94.
- RUKANCI Fatih ve Hakan Anameriç. "Ortaçağda İlk Üniversiteler: *Studium Generale*", <<http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/ogrelfiles/ha/ortacag-universite.pdf>>, 03.10.2010.
- SCHULTE, Peter. (2004) "The Entrepreneurial University: A Strategy for Institutional Development", **Higher Education in Europe**, Vol. XXIX, No. 2, July 2004
- THORPE, Mary. (1998) "Assessment and 'third generation' distance education", **Distance Education**, 19: 2, 265-286.
- TİMUR, Taner. (2000) **Toplumsal Değişme ve Üniversiteler**, İmge yayınları, Ankara, 2000.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya. (1970) "Batı Üniversitelerinin Gelişmesi, Laiklik Ve Fikir Hürlüğü İçin Savaş" **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 3 Sayı: 1; 1-34.
- ÜLKEN, Hilmi Ziya.(1960) "Eğitim Krizinin Kökleri ve Üniversiteler" **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**. Cilt: 2 Sayı: 1;1-22.
- WISSEMA, Johan Gooitzen, (2009) **Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru**, Çev.:Özyeğin Üniversitesi, Özyeğin Üniversitesi Yayınları, İstanbul,2009.